

Literární putování

Libereckým krajem

srpen
2025

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Zpěv jizerských lesů

Literární putování sklářské nás nejprve zavede na Jizerku. Zde se narodil **Adolf Bengler** (2. června 1853 – 24. září 1928, Jablonec nad Nisou), obchodník a sklář, člen a předseda Německého horského spolku pro Jablonec a okolí. Zasloužil se mimo jiné o postavení rozhledny na Černé studnici, dřevěné vyhlídkové věže na Prosečském hřebenu, o vybudování cesty z Černé studnice k Terezínce (cesta byla po něm i pojmenována) či zřízení dětské prázdninové kolonie v Panském domě na Jizerce. Napsal příběhy v nářečí **Abschbeerklopp'n. Heiteres in Mundart des Isergebirges** (Trsy jeřabin. Veselé v nářečí Jizerských hor, 1922).

Svahy Bukovce nad Jizerkou, ale i podhůří s Tanvaldem apod., jsou jedním z dějišť v knize **Anděl v kulichu** německého autora **Otfrieda Preußlera**, narozeného jako **Otfried Syrowatka** (20. října 1923, Liberec – 18. února 2013, Prien am Chiemsee). Příběh *Píseň cikády* vypráví o putování tří králů cestou domů z Betléma přes Království české, konkrétně přes Polubný a Jizerku, kde je zastihla sněhová vánice. Do Jizerských hor umístil také knihy o skřítkovi Hörbem, sídlícím na Jizeře (vyšlo pouze německy pod názvy **Hörbe mit dem großen Hut** – Hörbe s velkým kloboukem a **Hörbe und sein Freund Zwottel** – Hörbe a jeho přítel Zwottel).

V Tanvaldu se odehrává i děj jeho knihy **Útěk do Egypta přes Království české**.

Osada Jizerka a okolní lesy se staly kulisou knihy **Stežka odvahy** skautského vedoucího v Liberci **Miloše Zapletala** (13. ledna 1930, Prostějov – 8. května 2025, Liberec), zejména kapitola *Protržená přehrada*, u jejíž štoly se hlavní hrdina kdysi seznámil se svým skautským vedoucím Náčelníkem (ve skutečnosti Miloslav Nevrlý). Cílem hrdinovy cesty je Bukovec, prochází též Jizerkou a zmíněno je i rýžování safíru na Safírovém potoce.

Do činnosti skautského oddílu zapojil Zapletal i přírodovědce Severočeského muzea v Liberci **Miloslava Nevrlého** (29. října 1933, Praha). Ten na Jizerce trávil volný i pracovní čas v muzejní chatě a své výzkumy a zážitky zpracoval v **Knize o Jizerských horách**, zřejmě nejkultovnějším díle Liberecka. Jedna kapitola v květnovém oddíle *Příběhy* je věnována Jizerce (*Jizerka – koruna hor*). O drahokamech na Jizerce pojednává kapitola *O nejkrásnějších safírech Evropy*. V knize se píše též o zdejších Jurischově kříži.

Nevrlý často navštěvoval svého přítele **Gustava Ginzela** (28. února 1932, Liberec – 28. listopadu 2008, Kempten, Německo). Cestovatel, horolezec

Každý měsíc zveřejníme nový výlet za zajímavými literárními osudy a památkami našeho kraje.

Informace a podklady ke každé vycházce včetně mapy s trasou výletu naleznete vždy na našich webových stránkách a sociálních sítích. Vydejte se s námi odkrýt literární stopy v našem kraji!

YouTube www.kvkli.cz

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

Literární putování

Libereckým krajem

srpen
2025

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

a dobrodruh bydlel v osadě Jizerka v Jizerských horách, kde obýval horskou chalupu, roubenku, kterou nazval *Misthaus* (Hnojový dům). Liberecký novinář a autor **Jan Šebelka** (1951, Děčín) žijící nyní v Tanvaldu, autor řady detektivních románů, napsal o Ginzelovi knihy ***Podivín, který okrášlil svět aneb vzpomínání na Gustava Ginzela*** (2015) a ***Jizerka 8 / Klein Iser 8***.

Jan Suchl (5. ledna 1928, Zdíkovec u Prachatic – 13. dubna 2022) působil jako redaktor několika nakladatelství, strávil značnou část života v Jizerských horách. Chlapecký román ***Zelenou stopou*** (1964, přepracováno jako *Ztracená osada*) se odehrává v jizerskohorské hájovně ve vsi Bukovec (v přepracovaném vydání Jedlová, ve skutečnosti Jizerka), objevují se zde zmínky i o Safírovém potoku, Malé a Velké jizerské louce ad.

Miroslav Stuchlý (1974, Šumperk) je autorem básnické sbírky ***Potkat jelena*** (2021) a povídek ***Na slouchat tichu*** (2025), inspirovaných Jizerskými horami, v nichž píše o Jizerce a Bukovci.

Isa Engelmann (12. června 1936, Bombaj) v knize ***Blauer Flieder*** (Návrat pod zelenou střechu) popisuje dojmy z návštěvy Liberce, který 50 let neviděla, a též z Jizerky.

Věra Kopecká (14. července 1951, Turnov) v mládí žila v Jablonci nad Nisou. Je autorka několika básnických sbírek, např. ***Převržená hnízda***, která obsahuje oddíl *Jizerskou stopou* a básně *U Safírového potoka* a *Jizerka*.

Petr Košek (14. června 1952) pracoval v liberecké Textiláně a v uranových dolech v Hamru n. J. Napsal knihu ***Rampa v uranových dolech*** (2021), v níž je zmíněna mj. Jizerka, Pyramida a další místa v Jizerských horách, a ***Rampa v Texlaně*** s kapitolou *Děti na Jizerce*.

Z Jizerky se přesuneme do Horního Polubného. Ten se objevuje v knize ***Na horách*** (1945) v povídce *Vánoce na horách* **Pavla Glose** (4. prosince 1903, Nová Paka – 14. dubna 1985, Turnov), faráře Jednoty bratrské v Turnově.

Pomalou vleče ozubená lokomotiva svůj náklad od Tanvaldu k Polubnému. Vlak naplněn jest mladými, směřujícími se lidmi. Všude samý baťoh a všelijak namazaná „prkýnka“. Chlapce od dívek bys nerozeznal. Všichni mají modré, lyžařské blůzy a ohromné, těžké boty. Nějaký pantáta povídá: „Sou ale ti Pražáci blázní – každéj pospíchá na svátky domů a voni místo sedět pěkně v suchu, dou se po horách plahočit.“ V Polubném stojí několik autobusů. Mnoho lyžařů nasedá a odjíždí, buď k Novému Světu, neb k Raketnici.

V Dolním Polubném se narodila **Uta Asher** (13. února 1923 – 17. května 2025, Heidelberg), německy píšící prozaička a básnička, která ke konci 2. sv. války odešla k příbuzným do Německa. Napsala autobiografické vzpomínky ***Glas und Wälder (Von der Iser an den Rhein)*** (1989). V kapitole *Dětství (Kindheit)* je mnoho reálií ze zdejšího sklářského života.

Ferdinand Schwind (28. března 1875, Krásný Les – 24. února 1960, Dorfen, Německo) byl knězem v Horním Polubném, kde pro ročenku německého horského spolku napsal v r. 1912 pohádkovou povídku *Frau Neiße und ihre Gäste* (Paní Nisa a její hosté. Pohádka o našich řekách). Napsal také vyprávění z Jizerských hor ***Das zweite Gesicht*** (Druhá tvář) a ***Iserinen*** (Iseriny).

O pomníčku Josefa Tietzeho, pohřbeného v H. Polubném, majitele bývalého hostince Buchbergbaude na Jizerce (dnes Chata Pod Bukovcem), píše v ***Knize o Jizerských horách*** Miloslav Nevrlý. A k Martinskému údolí nedaleko Polubného se vztahuje pověst o přízraku.

Literární putování

Libereckým krajem

srpen
2025

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Dvě poslední zastavení vycházky jsou v Desné, která se objevuje s nedalekým Šumburkem n. Desnou a Českým Šumburkem v řadě knih. **Ludmila Kotková**, autorka ze Šimonovic, vydala několik knih příhod ze všedních dní, úvah a básní. Jako nadšená turistka a cestovatelka píše o místech, která navštívila, např. v knize **A pak si budeme užívat** (2018) právě o Desné.

Franz Josef Grundmann (3. října 1863, Prkenný Důl u Žacléře – 30. června 1921, Šumburk nad Desnou) se vyučil brusičem skla a pracoval mj. v Dolním Polubném a Kořenově. Napsal ze zdejšího prostředí vyprávění **Im Schleiferland'l. Geschichten und Narreteien aus dem Isergebirge** (V zemičce brusičů. Příhody a pošetilosti z Jizerských hor, asi 1918) nebo **Aus'm Schleiferlandl. Ernste und heitere Erzählungen** (Ze zemičky brusičů. Vážná a veselá vyprávění, 1928).

Marie Markvartová (7. prosince 1894, Český Šumburk – 30. října 1982, Ústí nad Labem), rozená Nigrínová, je autorkou knihy črt **Jeřabiny. Obrázky z horního Pojizeří** (1942), líčící život v Českém Šumburku a okolí před 1. sv. válkou. V knize se objevuje zmínka o protržení přehradu na Bílé Desné.

Domov! Radost i bolest – které víc, těžko říct. Cítí-li člověk obojí najednou, přehluší bolest všechny city ostatní. Téměř celá Šumná právě pracuje v továrnách, u stavů se otáčejí i nedorostlé děti. Večer se rozejdou tkalci do svých blízkých i dalekých domovů. Jim patří příroda jen večer a v noci. Smutek rána je vyprovází, loučení večera vítá. Co je mezi tím, je prach, olej a hřmotící stroje. Jednou se nebe rozhněvalo a chtělo ty lidské mučírny zničit. Uvolnilo cestu vodám, které chytří lidé v kopcích spoutali betonem. Spousty vody se vyvalily a řádily, že to člověk perem nepopíše. Tenkrát trpělo mnoho nevinných...

V Desné se narodil německý autor **Anton Hans Bielau** (27. prosince 1860 – 31. prosince 1928, Li-

berec). O svém dětství píše v příbězích v jizerskohorském nářečí z okolí údolí Kamenice, které vyšly souborně pod názvem **För hundert Juhrn an Isergeborge, Erzählungen in Isergebirgsmundart** (Před sto lety v Jizerských horách, vyprávění v jizerskohorském nářečí). Napsal také několik básní z Jizerských hor.

Nářeční básník **Ernst Preußler** (29. dubna 1920, Černá Říčka / Desná v Jizerských horách – 1941) pracoval ve sklárně Josefa Riedela.

Prozaik **Bernard Horst** (15. února 1905, Most – 17. srpna 1979, Říčany), vl. jménem **Otakar Poupá**, působil několik let na různých železničních stanicích v severních Čechách. Román **Hučící země** (1930), odehrávající se ve 30. letech 20. století ve fiktivní podkrkonošské osadě Olberov, je inspirován protržením přehradu na Bílé Desné v roce 1916.

O pytlákovi Josefu Pörnerovi z Desné píše v **Knize o Jizerských horách** Miloslav Nevrlý.

Helena Sobková (1932, Dobřany) v 60. letech koupila chalupu v Desné, v r. 1993 zde získala i čestné občanství. Napsala populárně naučnou knihu **Naše Desná a Pohádka o protrženém přehradě**, pojednávající o katastrofě na Bílé Desné roku 1916.

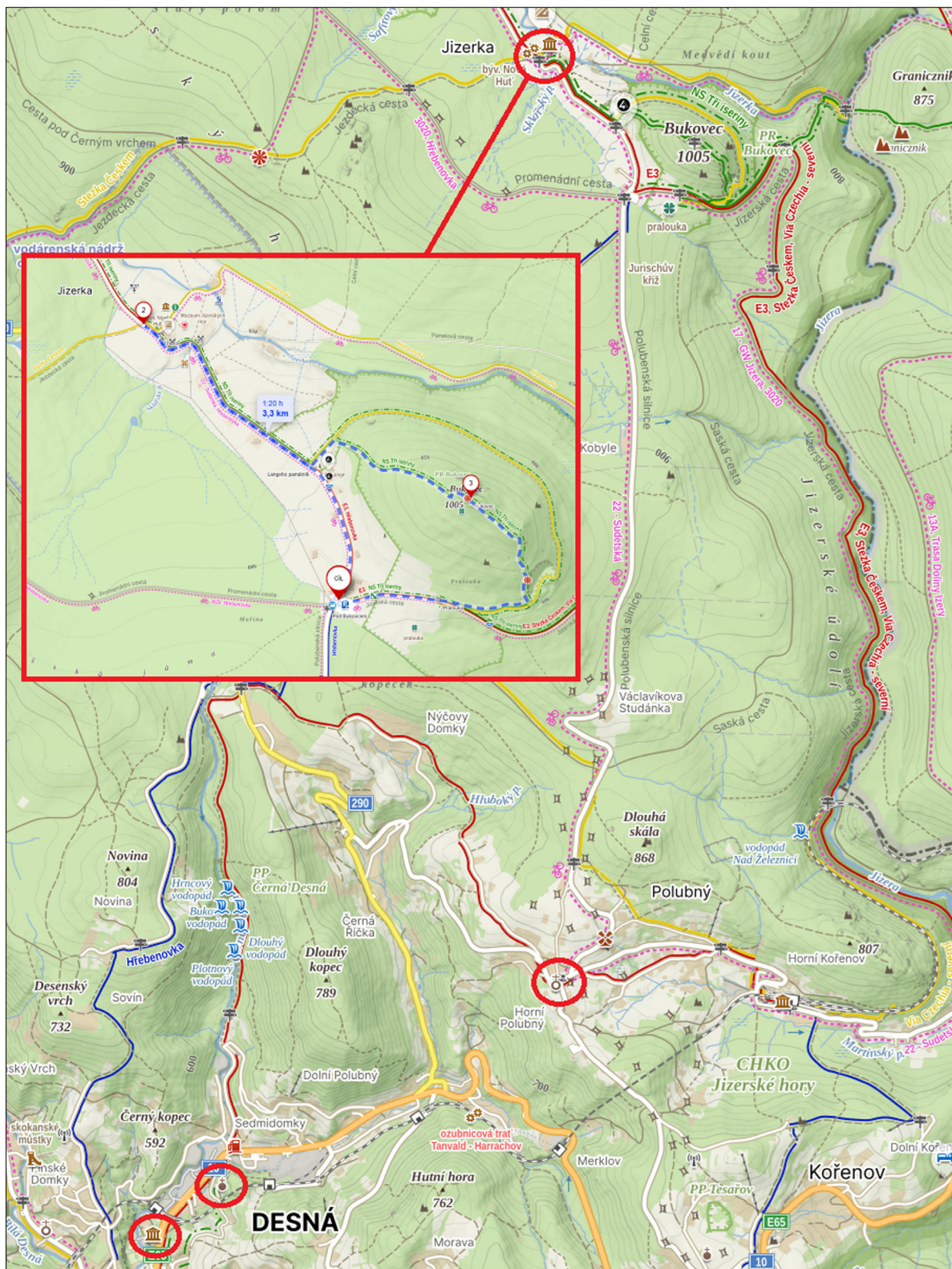
Jiří Klaban (1987, Desná) žije v Liberci a pracuje v multikině. Napsal dvoudílnou sci-fi **Tajemství zjevené srdci** (2022).

Martin Jan Vochoč (19. října 1910, Praha – 7. února 1967, Jablonec nad Nisou) působil jako starokatolický kněz a spisovatel v Desné.

Také k Desné se váže několik pověstí, např. o vodníkovi.

Františka Dudková Párysová a Marek Sekyra

Výletní mapa

Jizerka – rodiště **Adolfa Benglera**, místo působení **Gustava Ginzela**, dějiště děl **Otfrieda Preußlera**, **Miloše Zapletala**, **Miloslava Nevrlého**, **Jana Šebelky**, **Jana Suchla**, **Mirolava Stuchlého**, **Isy Engelmann**, **Věry Kopecké** a **Petra Koška**

Horní (a Dolní) Polubný – rodiště **Uty Asher**, místo působení **Ferdinanda Schwinda**, dějiště děl **Pavla Glase**

Desná (a Český Šumbruk / Šumbruk nad Desnou) – rodiště **Antona Hanse Bielaua**, **Ernsta Preußlera**, **Marie Markvartové** (ČS) a **Jiřího Klabana**, místo působení **Franze Josefa Grundmanna** (ŠnD) a **Martina Jana Vochoče**, dějiště děl **Ludmily Kotkové**, **Bernarda Horsta** a **Heleny Sobkové**